

JÁTÉK, SPEKULÁCIÓ, BIZALOM

Beszélgetés George Roth befektetési szakemberrel

■ *Bizonyára Amerikában is ismerik Putyin orosz elnöknek azt a nyilatkozatát, hogy az Egyesült Államok nemcsak lehetőségei fölött él, hanem élősködik a világgazdaságon. Mi erről a véleménye?*

– Nem értek egyet Putyin kijelentésével. A globalizáció abból áll, hogy megszűnnek az államok közötti határok. Amikor a kommunista államok eltűntek, akkor Amerika maradt az egyedüli nagyhatalom, és az volt gazdaságilag is. Egy csomó befektetés indult Amerikából, az amerikai bankok elterjedtek a világon, és európai bankok is megtelepedtek Amerikában. Nagyon sokat fektetnek be például nálunk a kínaiak. Szóval azért nem helyes azt állítani, hogy a válság egyedüli oka Amerika, mivel ezek a nemzetközi bankok annyira össze vannak fonódva, hogy nem lehet egyetlen államra sem rámondani, hogy ő okozta az egészet. Ahogy az angol miniszterelnök mondta 2008-ban: a kapitalizmus a maga régi formájában megszűnt, olyan hibrid rendszer keletkezik, amelyről senki sem tudja pontosan, hogyan fog továbbfejlődni, de keveredni fog benne a kapitalizmus a szocializmussal. Abban a pillanatban, amikor az amerikaiak elkezdték megmenteni a nagyvállalatokat, tulajdonképpen államosítás történt. Azt mondták: egy nagyvállalat nem bukhat meg. Szerintem egy nagyvállalat nem életre való, ha olyan nagy, hogy nem bukhat meg. Ezért azt hiszem, hogy ez az egész gazdasági válság egy új modell keletkezéséhez járul hozzá. Szerintem együgyű nézet, hogy Amerika mindenek az oka.

– *Beszéltek az elmúlt években többször is arról, hogy 1973-ban Nixon elnök eloldozta a dollár és az aranyfedezet közötti kapcsolatot. Ezáltal a dollárt felszabadította, ami részben szintén oka lehet annak, hogy a dollár története hogy alakult azóta. Fölvetették, hogy esetleg vissza kellene térni az aranyfedezethez. Hogy látja ezt a kérdést?*

– Egy nagyon érdekes cikket olvastam erről a *New Yorker*-ben. A szerző felveti

benne egy „elektronikus”, politikamentes, nemzetek fölötti pénz gondolatát. Az ötlet egy programozótól származik. Az emberek megegyeznek a pénz értékéről, és attól függően, hogy hányan használják, az értéke emelkedik vagy süllyed. Amerikában már van néhány szálloda, amely elfogad ilyen pénzt.

Amikor az aranyfedezet megszűnt, egy új modell keletkezett, az amerikai állam szolgált garanciaként (mivel a legerősebb állam) az aranyfedezet helyett. Ez nagy változást idézett elő, azt jelentette, hogy a kőolajat és a benzint dollárban kalkulálják, és így a dollár lett a nemzetközi fizetőeszköz. De ma már ott tartunk, hogy a legnagyobb dollárbefektető nem Amerika, hanem a kínaiak.

– *Végül is '73 óta a dollár erősödött-e vagy gyengült? Mennyire számít ez még egyáltalán?*

– Vannak olyan elméletek, hogy az amerikaiak egyfolytában pénzt nyomtatnak, míg az európaiak nem.

– *Ani azt jelentené, hogy a dollár gyengül?*

– Természetesen, ha több pénz van forgalomban, akkor kevesebb az értéke. De ez is relatív, és összefonódik a politikával. Mikor Amerikát leminősítették, az emberek megijedtek a tőzsdétől, és államkötvényeket vásároltak. Lement az áruk, és egy csomó pénz az államkasszába ment. Ken Fischernek is dolgozom, ő mondta, hogy ha Amerikát leértékelik, akkor mindenkit le kell értékelni, ez mind relatív, úgyhogy nem számít.

– *Őn egy tőzdebefektetési cég számítógépes szakembere. A befektetéseket sokat szidták, beszéltek a deregulációról, a mérgező csomagokról. Mennyire felelősek ezek a válságért?*

– Mi történt akkor, amikor a tőzsdét létrehozták? Ha volt valakinek egy kis pluszpénze, és megbízott egy cégben, annak termékeiben, befektette a pénzét, részvényeket vásárolt. Összekapcsolódott a termék, a cég hírneve és az emberek által befektetett pénz. Amikor megjelentek

a derivatívumok, a származtatott termékek, ez a kapocs eltűnt. Az egész tőzsde egy nagy szerencsejátékká vált. Spekulációval lerombolható. Soros György is sokat mondja, hogy a piac manipulálható.

– *Eleinte az egész rendszer alapja a bizalom volt. Ez megváltozott?*

– Szerintem igen. Jelenleg a világ leg-tőkeerősebb vállalata az Apple, amely játékokat állít elő, ebből is látszik, hogy valami nem stimmel. A játék pedig a médián keresztül terjed. A fiam azt mondja: azok a dolgok fognak minket tönkretenni, amelyeket a legjobban szeretünk. Lehet élni játékok nélkül is.

– *Vagyis mai világunkban a hasznos tárgyak és eszközök mellett óriási helyet foglalnak el a játékok. És a játék ugyanúgy része a gazdaságnak, mint a valódi anyagi javak. Sőt része a pénzpiac műveleteinek is.*

– Igen, az elmúlt években valami hasonló történt. Clinton elnöksége idején terjedt el az a gondolat, hogy legyen mindenkinél saját tulajdonú lakása. Elkezdődött a lakáshitelek folyósítása. Az ügyfél öt százalékot előlegezett, arra vette fel a 100–200 ezer dollárnyi lakáshitelt. Az állam garanciát vállalt a hitelekért a bankok felé, így létesültek azok a hibridvállalatok, amelyek ezt a garanciát kezelték. Mivel hirtelen mindenki házat akart venni, az ingatlanok értéke felment, nagyobb volt a kereslet, mint a kínálat. Az ingatlanokat ötévenként újra lehetett finanszírozni. Mít jelent ez? Tegyük fel, hogy a ház kezdetben 200 ezer dollárt ért. Öt év alatt felment az értéke 260 ezerre. Az újrafinanszírozás azt jelentette, hogy az ügyfél kivett 60 ezer dollárt, és azt elköltötte. Ez így ment mindaddig, amíg a házak értéke csökkenni nem kezdett. Mikor valaki hitelre vesz házat, az első 15 évben

csak a kamatot kell fizetnie, azt pedig levonhatja az adójából. Amikor az ingatlanok értéke csökkenni emelkedett, nőni kezdett a kamat is, halmozódott az adósság, mert sokan nem tudtak fizetni. Egyre többen úgy próbáltak magukon segíteni, hogy biztosítást kötöttek a lakásukra, a felvett pénzt pedig befektették a tőzsdén. A pénznek ez a körkörös mozgása egy ideig működött, aztán minden összement.

– *Sokat beszéltek arról, hogy ezek a derivátumok, mérgezett csomagok játszottak fontos szerepet a válság előidézésében. Sokan úgy vélik, hogy ezeket kell megszüntetni vagy megfékezni. Erre lát jeleket? Ennek van értelme így?*

– Abszolút mértékben igen. A probléma az, hogy Amerikában is van egy ilyen intézet, amelynek az a dolga, hogy ezt a felügyeletet ellássa. Hoznak is jó döntéseket, de közben a bankok vagy a pénzpiacok valami újat találnak ki. Mindig megelőzik őket.

– *Tehát a szabályozás olyan, hogy lehetővé teszi a kísérletezést, az újfajta szabálysértést.*

– Igen, a szabályozás mindig egy lépéssel hátrább van. Például azt olvastam, hogy Angliában a derivatívumokkal folytatott minden műveletet adót vetnének ki.

– *Ez nagy összeg?*

– Nem, ez kicsi összeg, de ezeket fantasztikus számban adják és veszik. Ezek az államkasszába mennek. Én két tőzsdét létesítenék. Az egyik a normális befektetőnek lenne fenntartva, a másikat viszont amolyan lottótőzsdének képzelem: aki oda befizet, az tudja, hogy játszik a pénzével. De meg volna szabva, hogy a kettő nem keveredhet. Aki félti cége létét, azt ne tegyék ki veszélynek a meggondolatlanul lottózó befektetők.

Kérdezett Horváth Andor